

UREDNIŠTVO ZARJE je v Ljubljani, Frančiškanska ulica št. 8 (iskarna L nadst.). Uradne ure za stranke so od 10. do 11. dopoldne in od 5. do 6. popoldne vsak dan razen nedelj in praznikov. Rokopisi se ne vračajo. Nefrankirana pisma se ne sprejemajo.

NAROCNINA: celoletna po pošti ali s pošiljanjem na dom za Avstro-Ogrsko in Bosno K 21-60, polletna K 10-80, četrtletna K 5-40, mesečna K 1-80; za Nemčijo celoletno K 26-40; za ostalo inozemstvo in Ameriko celoletno K 36-.

Posamezne številke po 8 vin.

ZARJA

ZARJA izhaja vsak dan razen nedelje in praznikov ob pol 11. dopoldne.

UPRAVNIŠTVO se nahaja v Selenburgovi ulici št. 6, II., in uraduje za stranke od 8. do 12. dopoldne in od 3. do 7. zvečer. Inerati: enostopna petitvristica 30 vin., pogojen prostor, poslana in reklame 40 vin. — Lascate prijema upravništvo.

Nefrankirana ali premalo frankirana pisma se ne sprejemajo.

Reklamacije lista so poštne proste.

Štev. 393.

V Ljubljani, v četrtek dne 26. septembra 1912.

Leto II.

Vabilo na naročbo.

Zarja izhaja vsak dan ob 11. dopoldne in slane naročnina

Za avstro-ogrske kraje:

celoletna	K 21-60
polletna	10-80
četrtletna	5-40
mesečna	1-80

Za Nemčijo:

celoletna	K 26-40
polletna	13-20
četrtletna	6-60
mesečna	2-20

Za ostalo inozemstvo celoletno 36 kron in sicer s pošiljanjem na dom ali po pošti. Naročnino je pošiljati naprej.

Posamezna številka 8 vin. v administraciji in tobakarnah:

Naročnina se pošilja pod naslovom: Upravištvu „Zarje“ v Ljubljani.

Nedeljski počitek in oddihi med delom.

Desetletja in desetletja se ni brigala avstrijska zakonodaja za delavsko varstvo. Ali odločbe glede delavskega varstva bi se morale izpreminjati z napredovanjem tehnike in razvojem tovarniških obratov. Zato se morajo od časa do časa izpremeniti zakoni za delavsko varstvo, ne glede na to, da tudi delavstvo stopa na vedno višji nivo izobrazbe in da se s tem izpreminjajo njegove zahteve do življenja.

Na Avstrijskem velja za delavsko varstvo še vedno zakon iz leta 1885. In vendar se je od tega časa naša industrija silno razvila in je delavec popolnoma drugačen faktor v javnem življenju, kakor je bil takrat. Zakoni za delavsko varstvo se niso prav nič prilagodili novim pogojem v industriji. Za delavsko varstvo so storile v marsikaterih industrijskih panogah veliko več strokovne organizacije, kakor je storila zakonodaja. Ali vžlji temu, da je delo strokovnih organizacij neprecenljivo, je vendar še vedno strok, kjer o delavskem varstvu ni duha, ne sluha. Delovni čas ni v nobenem pravem razmerju z delavsko silo, delavci si ne morejo dovolj odpočiti od enega dne do drugega. Krepko, zakonito delavsko varstvo je zlasti potrebno v domači industriji in pa v velikih obratih, kjer delajo nepretrgoma, kjer stroji neprenehoma drdajo, tudi ob nedeljah in ponoči, kjer noben odmor ne prekine delovanja v obratih.

Socialni demokratje so vedno in vedno zahtevali v poslanski zbornici, da bi veljal v nepretrdnih obratih osemurni delovnik v teku štiriindvajsetih ur. Že leta in leta se bojujejo socialisti, da bi prodrli s to zahtevo, a vlada se je resnično trudila, da bi zavlekla obravnavo o tem predlogu. Meščanske stranke so seveda vlado pri tem krepko podpirale. Le jednena energija naših sodrugov je slednjič prisilila vlado, da je povedala svoje mnenje o tej zahtevi. Seveda je s svojimi obljubami ostala daleč za tem, kar bi bilo v interesu z delom preobremenjenega delavstva. Doslej so bili delavci v nepretrdnih obratih popolnoma brezpravnih. Dvanajsturni, celo šestnajsturni delovnik je

bilo pravilo v teh obratih, da celo osemnajsturno nepretrgano delo ni bilo nič izjemnega ob menjavi šifta. Vlada se na vso moč brani edine rešitve tega nečloveškega izkoriščanja — osemurnega delovnika. Seveda interesi industrijskih baronov so vladi vedno bolj pri srcu, kakor pa interesi delavstva.

Na Avstrijskem imamo nekaj nepretrdnih obratov, kjer delajo le po osem ur, v nekaterih celo le po šest (seveda ne po zasluženju vlade), in je pri njih uspeh za podjetnika izbornejši kakor pa v mučilnicah z dvanajst- in šestnajsturnim delovnikom, vendar ne pusti vlada, da bi se odpravil dvanajsturni delovnik. Le osemurni delovnik, torej delo v treh šifatih, daje delavcem v nepretrdnih obratih poročstvo, da se ne izkoriščajo njihove telesne moči do skrajnosti. Pri osemurnem delovniku bi odpadel tudi neprimerno dolgi delovni čas ob menjavi šifto, delavci bi dobili lahko tudi v tednu popolnoma prost dan in s tem bi se prav gotovo omejile tudi obratne neizgode, ki se dogajajo največkrat vsled utrujenosti delavcev. Vsi prepričevalni razlogi poslanca Seitzja v socialno političnem odseku za osemurni delovnik niso privedli vlade do tega, da bi započela na širši podlagi osnovano socialno reformo. Dolgo časa je vlada zagovarjala sedanji sistem, a naši poslanci niso mirovali, dokler niso dobili vsaj majhne obljube od vlade. 13. julija je trgovinski minister Roeßler vendar dobil toliko poguma, da je v imenu vlade izjavil, da se bo nedeljski počitek v nepretrdnih obratih tako uredil, da odpade osemnajsturni delovnik ob menjavi šifta in da bodo opoldanski oddihi odmerjeni po eno uro in da bodo tudi med ostalim delom uvedeni krajši odmori.

Preden je odstopil dr. Roeßler s svojega mesta, je izpolnil obljubo in je izdal dve odredbi o oddihih in o nedeljskem počitku v nepretrdnih obratih. Ti dve odredbi prinašata delavcu bore malo in dr. Roeßler je z njimi pokazal, da zasluži v polni meri pohvalo zveze avstrijskih industrijev, ki so mu jo izrazili ob priliki njegovega odstopa. Vzlic temu pomenjata odredbi napredek v primeri s sedanjimi razmerami, ali mnogo jima še manjka, da bi tudi industrijski delavci lahko izrekli o Roeßlerju tako mnenje, kakor so ga izrekli podjetniki.

Odredbama manjka predvsem jasnega, izrazitega besedila, ki bi ne dopuščalo nobenih dvomov in nikakršnih dvomnih razlag. Na podlagi teh odredb bodo podjetniki še vedno lahko samovoljno določali delovni čas in obrtni nadzorniki tudi sedaj še ne bodo mogli nadzirati kršitev odredb tako, kakor bi bilo potrebno. Predvsem manjkajo določila, ki bi preprečila samovoljnost podjetnikov. Podjetniki bodo lahko odmore razdeljevali, skrajševali ali jih pa zmenjavali; odredba jih ne sili, da bi določili v delovnem redu število odmorov, natančen čas pričetka in konca in tudi v knjige, ki morajo biti obrtnim nadzornikom in delavcem na razpolago, jim ni treba vpisavati faktičnega delovnega časa in resničnih odmorov, tudi ne dneva za počitek. Sicer obeta trgovinsko ministrstvo še natančneje predpise za izvedbo teh odredb, ali če bodo res tudi izboljšale vse dosedanje nedostanke, to je drugo. Velik nedostatek teh odredb je tudi v tem, da bodo šele s 1. oktobrom 1913 postale pravomočne. Tr-

govinskemu ministrstvu se torej ne zdi, da so delavci, zlasti v nepretrdnih obratih, potrebni hitrega varstva.

Načelo večine.

Eden glavnih argumentov, lumpov in političnih dešperadov, ki divjajo danes na Ogrskem, in njihovih pomagačev je ta, da so lo-povščine, ki jih uprizarjajo nad opozicijskimi poslanci in s katerimi skušajo udušiti sleherni gibanje za splošno in enako volilno pravico samo pravičen izraz načela večine, torej onega načela, brez katerega si parlamentarizma še predstavljati ne moremo. Kadarkoli opravičujeta Tisza ali Lukacs svoje brutalno početje, ki bje v obraz naprimitivnejšim načelom parlamentarizma, se z uprav bečarsko nesramnostjo sklicujeta na načelo večine, ki daje po njuni razlagi večini v ogr. drž. zboru pravico, da postavi manjšino, ki hoče parirati, enostavno z brahijalno silo pod kap.

Da se sklicuje bečarska oligarhija v opravičilo svoje politične nemorale na načelo večine, ni nič novega. Rokovnaški predsednik ogrske paslanske zbornice je bil že leta 1903. mnjenja, da se je v ogrskem parlamentu kršilo načelo večine. Vsekakor je pa mož smatral takrat še za potrebno, da se to načelo večine uveljavlji s poštenimi sredstvi. Tisza, ki je bil tedaj ministrski predsednik, je skušal načelo večine uveljaviti z apelo na volilce. In tedaj se je pokazalo, da ni bila opozicija kot parlamentarna manjšina tista, ki je bila dvomila nad majoritetnimi pravicami Tiszove vladne večine. da je bilo temveč brezpravno ogrsko ljudstvo samo, ki je oni gospodi jasno in nedvoumno zaklical: »Vi niste nikakšna večina v deželi, vi ste morda večina v ogrskem državnem zboru toda večina, ki je bila nakupljena s takimi sredstvi, da se mora dežela ogrska sramovati pred celim civiliziranim svetom!« Volilci sami so Tiszi dopovedali, da njegova strem-ljenja z resnično večino ogrskega ljudstva, ogrskega naroda nimajo prav nič opraviti. Tisza je bil pri volitvah tako klavarno tepen, da je kot ministrski predsednik kaj kmalu moral pobrati šila in kopita. In ker Tisza te-lekcije iz leta 1903. ni pozabil in ker odgovarja to vsemu bistvu tega pobesnelega oligarha, uporablja danes v boju proti opoziciji sredstva, ki nimajo s parlamentarizmom prav nič skupnega.

Po Tiszovem padcu je obljubila krona ogrskemu ljudstvu splošno, enako in tajno volilno pravico. Takozvana koalicijska v ogrskem državnem zboru je prevzela takrat nalogo, da uvede splošno in enako volilno pravico. Toda zdi se, da je veliki moment našel majhne ljudi: koalicijske volilne reforme ni izvedla. Koalicijske je nad ogrskim ljudstvom težko grešila; toda kakor je težko grešila, tako se je morala tudi težko pokoriti. Dokler smatra opozicija na Ogrskem za cilj svojega boja uvedbo volil. reforme, toliko časa ogrsko delavstvo, razredno zavedno proletarijat, nima druge naloge, kakor da z vso močjo podpira tiste, ki streme za demokratiziranjem volilne pravice.

Ako razvoj ogrske krize v tem smislu pojmuje, potem moramo konstatirati, da v ogrskem parlamentu pravzaprav nimamo opraviti z obstrukcijo kake opozicijske frakcije ali pa združene opozicije sploh, da imamo

temveč opraviti z sedaj že desetletno obstrukcijo vse dežele in vsega naroda proti političnim škodljivcem.

Ko je pred dvema letoma in pol dvorni lakaj Khuen-Hedervary stopil pred volilce, da bi si zagotovil večino, je dobil ta mož večino samo zategadelj, ker so volilci in pa razpolo-ženje med vsem narodom podpirali moža, ki je prihajal s parolo poštene volilne reforme. Isto velja za sleparskega Lukacsa. Ta mož se je takisto delal največjega prijatelja volilne reforme; samo zato, ker sta Khuen in Lukacs korakala v zadnji volilni boj s ščitom poštene volilne reforme, jima je bilo mogoče, da sta si izvojevala tako večino. Kdor ni bil za volilno pravico, mu rešitev krize že a priori ni bila mogoča; kdor pa je prihajal kot prijatelj volilne reforme, ta je lahko računal na glasove volilcev.

Samo najgadnejša zvijača in najpodlejšje verolomstvo sta ogrskim oligarhom Khuen-Tisza-Lukacseve sorte pripomogla do politične oblasti, ki jo danes z uprav azijsko brutalnostjo izrabljajo proti prevarjenim volilcem. To dejstvo je treba imeti pred očmi, če hočemo prav umevati vso ono brezmejno brezobraznost in oni cinizem, s katerimi lopovska banda, ki se imenuje večina ogrskega državnega zbora, provocira vese poštene svet, kadar govori o svojih večinskih pravicah in filozofira o nedotakljivosti majoritetnega načela. Ako izvršujeta danes Tisza in Lukacs na Ogrskem pravcato diktaturo, če razpolagata z vsemi sredstvi surove državne sile, ako kličeta na budimpeštanske ulice oboroženo vojaštvo, da preliva ondi kri za svoje naprimitivnejše pravice manifestirajočega delavstva; potem jima je to samo zategadelj mogoče, ker sta obljubo ogrskega kralja totalno pozabila. Kakšna večina pa je to, ki je bila izvoljena z najsumljivejšimi sredstvi, ki sta si jo Tisza in Lukacs nakupila z denarji, o katerih niti gotovo ne vemo, odkod izvirajo? Ta večina v ogrskem parlamentu je navadna tolpa kupljenih ljudi, to so politični spekulant in barantači, s katerimi bi v civilizirani deželi poštene ljudje niti pri eni mizi ne hoteli sedeti. In te ljudi nam prikazujejo kot večino, ki avtorizira Tiszo in Lukacsa za sleherni zločinstvo! Gospodje imajo za enkrat moč v rokah, to je res. Ampak zločinstva, ki jih počenjajo, se bodo prej ali slej maščevala na vsem pravem zistemu ogrske države. Krivica rodi krivico in kdor apelira na silo, temu se bo tudi s silo odgovarjalo.

Naj bo naša sodba o opoziciji v ogr. državnem zboru taka ali taka in naj v iskrenost različnih Andrssyjev, Kossuthov in Karolyjev, ki označujejo za cilj svojega boja med drugim tudi volilno reformo, verujemo ali ne; to je gotovo, da zasluži naše odobravanje vsi oni ogrski poslanci, ki so si ohranili toliko neodvisnosti, da so se kupljeni bečarski bandi postavili po robu, in reči moramo, da bi ogrski opozicijski poslanci zanemarjali svojo dolžnost, če bi postopali drugače. Kakor danes stvari stoje, ogrska opozicija svoje obstrukcije sploh ne more več opustiti, ako se ne noče zagrešiti proti volji ogrskega ljudstva. In če bi se tudi zgodilo, da bi se opozicija z zločinci v ogrskem državnem zboru sporazumela in sklenila z njimi mir, tedaj bi bil to gotovo mir, ki bi se sklenil brez razredno-zavednega proletarijata, ki bi se sklenil proti njegovi volji. Življenski

A. K. GREEN:

Sosedov dom.

(Dalje.)

— Ali ste drugo jutro iskali svojo ženo?
— Ne, Zvedel sem, da še ni bil dan signal, ki oznanja odhod parnika iz Fire Islanda, vsled tega bi bilo iskanje brezuspešno.

— Zakaj? V kakšni zvezi je signal z iskanjem Vaše soproge?

— Moja žena je prišla v New York, da na kolenih prosi mojega očeta. In to bi mogla le na ladji, ali —

— Zakaj ne nadaljujete, gospod Van Burnam?

— Saj tudi res ne vem, zakaj ne bi govoril dalje. Reči sem hotel, ali na njegovem domu.

— Na njegovem domu? V hiši v Grammercy Parku, menite?

— Da, seveda, saj nima druge.

— Hiša v kateri je bila najdena umorjenka?

— Da, — je dejal Howard nestržno.

— Mislili ste torej, da poklekne tam, v tisti hiši, pred Vašega očeta?

— Sama mi je razodela svojo namero. In ker je nekoliko romantične narave, sem ji zaupal, da izvrši to svojo namero.

— Torej drugo jutro niste prav nič iskali svoje žene?

— Ne!

— In popoldne?

— To vprašanje ga je zmedlo; vsi smo videli, kako je bil preplašen, če tudi se je zelo trudil, da prikrije svojo zmedenost.

— Tudi popoldne je nisem iskal. Bil sem zelo nervozen in vznemirjen in odšel sem iz mesta.

— Res? Kam ste pa šli?

— Na to bi rajše ne odgovoril če nisem orimoran.

— Vse morate povedati, na vsako vprašanje odgovoriti.

— Odpeljal sem se v Coney Island!

— Sami?

— Da!

— Ali ste tam srečali kakega znanca?

— Ne!

— In kdaj ste se vrnili?

— O polnoči.

— In kdaj ste prišli zopet v svoj hotel?

— Nekoliko pozneje.

— Koliko pozneje?

— Po preteku dveh ali treh ur.

— Kje ste bili med tem časom?

— Sprehajal sem se.

Čudno je bilo, kako naglo in s kakšno lah-koto je odgovorjal na vsa vprašanja. Porotniki so strmeli plaho nanj, občinstvo pa je poslušalo s pridruženjo sapo. Ob zadnjih besedah se je začelo po vsej dvorani mrmranje, tako da je Howard Van Burnam začuden pogledal zbrano množico. Vedel je sicer kaj to mrmranje pomeni, toda nič se ni tresel in ni prebledel. Meni se je zdel ta trenutek prav nenavadno lep in res nisem znala, kaj naj mislim o njem.

Po kratkem odmoru se je zasliševanje takoj nadaljevalo.

— Gospod Van Burnam, povedali so mi, da nosite v medaljonu na svoji verižici koder svoje soproge. Ali sem prav poučen?

— Da; v medaljonu imam koder svoje žene.

— Tukaj je koder umorjenke, katere identiteto pravkar poskušamo dognati. Primerjal bi oba kodra, če nimate nič proti temu.

— Prav čudno in malo prijetne reči zahtevate od mene, — je odvrnil Howard ravno-dušno. — Toda slednjič nimam nič proti temu.

— Popolnoma mirno je snel medaljonec z verižice, ga odprl in izročil kornerju. — Prosim, primerjajte, — je dejal vljudno.

Korner je vzel medaljon, položil kodra

drug poleg drugega, pogledal potem resno in ostro Howarda in rekel:

— Barva las je natančno ista. Ali smem kodra pokazati porotnikom?

Howard je prikimal. Človek bi skoraj mislil, da ga vidi pred seboj v kakem salonu, ko izkazuje komu uslugo. Popolnoma drugačno je bilo vedenje njegovega brata Franklina; in njegov oče si je z rokami zakrival obraz, da ni bilo mogoče videti izraza njegovih potez.

Porotniki so si podajali kodra iz roke v roko, zmajevali z glavami in šepetali med seboj. Končno je vrnil korner medaljon Howardu z besedami:

— Prosim, kaj pravite sami o veliki slinčnosti. Prav nobene razlike ne najdem.

— Hvala, Vaše mnenje mi popolnoma zadošča — je dejal mladi mož z občudovanja vredno odločnostjo. Korner in porotniki so se za hip plašno spogledali in mr. Gryce je celo srepo zrl na držav svoje palice.

Vendar je bilo treba še nadaljnjih poizkusov, da se spravi resnica na dan. Korner je vprašal Howarda s strogimi besedami, če si je ogledal roke umorjenke.

Howard je pritrdil. — Zdravnik, ki je truplo preiskoval, me je prosil, naj si jih natančno ogledam. Bile so zelo podobne rokam moje žene.

— Samo podobne?

— Ali naj rečem, da so bile roke moje žene, ko vendar ne smatram umorjenke za svojo ženo.

— Ali prisežete na to, da niso bile roke Vaše žene?

— Pripravljen sem priseči, da tega ne verujem!

— Ali je to vse?

— Da, to je vse!

Korner je nejevoljno nagubal čelo in pogledal porotnike, da bi jih ohrabil. Končno je vprašal:

— Gospod Van Burnam, ali Vam ni dal brat

na Vašo prošnjo ključa od hiše Vašega očeta — prav tisto jutro, ko se je zgodil umor?

— Izročil mi je ključ.

— Ali ga imate še?

— Ne, nimam ga več.

— Kam ste ga dali? Ali ste ga vrnili svojemu bratu?

— Ne! Dobro vidim, kaj hočete. Ne domišljujem si, da verjamete mojim besedam. Ključ sem izgubil še tisti dan, ko sem ga dobil, in vsled tega ...

— Zakaj se Vam zatika beseda, gospod Van Burnam?

— Ničesar več nimam povedati; zato ni potrebno, da končam stavek.

Mrmranje po dvorani je izražalo naraščajoče ogorčenje. Howard Van Burnam pa je ostal ravnodušen, kakor da ničesar ne čuje.

— Ključ ste izgubili — verjamem Vam. Toda kje in kdaj ste ga izgubili?

— Tega ne vem. Ko sem ga pozneje iskal, ga ni bilo več v mojem žepu.

— Tako, in kdaj ste ga iskali?

— Drugi dan — ko sem slišal o — tem, kar se je zgodilo v hiši mojega očeta.

Obotavljal se je, kakor da pretehtava vsako besedo. Njegov odgovor je napravil na porotnike primeren vtis in tudi iz vedenja kornerjevega je izginilo ono spoštovanje, ki ga je izražalo doslej.

— In v resnici ne veste kam je izginil ključ?

— Ne!

— Ali v katere roke je prišel?

— Ne! Toda skoraj gotovo v roke malo-pridneža. — Na splošno začudenje je izgovoril te besede prav glasno in živo. Opazil je splošno pozornost in se je trudil, da izpremeni svoj glas, toda storil je tako naglo, da je bilo začudenje še večje.

— Poiščite vendar morilca mlade dame — je rekel povsem mirno — in vprašajte ga, kje je dobil ključ od hišnih vrat mojega očeta.

Interes ogrskega ljudstva nalaga ogrskim sodrugom dolžnost, da tudi za slučaj eventualnega sporazuma v parlamentu nadaljujejo svojo obstrukcijo po vsej deželi in ne odnehajo prej, preden ne zmagajo. Sicer pa tudi za one vodilne kroge, ki imajo kljub ustavnosti vendar-le še toliko vpliva na usodo naše monarhije, ne bi smelo biti, ako imajo sploh še kaj interesa za ogrsko ljudstvo, druge parole razen te, da se zločinci, ki so s svojo brutalnostjo povzročili toliko razburjenosti in toliko gorja, vržejo enkrat za vselej na politično gnojišče.

Ogrska se bo rešila iz teže krize edino in samo s pomočjo poštnih volilne reforme. To se bo moralo prav tako odločno dopovedati ogrskim mogotcem, kakor se je dopovedalo avstrijskim. In da se ta dolgaletna zahteva ogr. delavstva čim prej uresniči, na tem je prav tako živo interesiran tudi avstrijski proletarij in to ne glede na mednarodno solidarnost, ki veže delavstvo vsega sveta. Saj srečujemo avstrijski delavci pri vsakem zakonu, kadarkoli hočemo napraviti v napredu korak naprej, na svinčeno težo zaostale favdalne Ogrske. Nesreča svetovne zgodovine nas je spravila enkrat skupaj in neprijetno je pač res živeti v zakonu, kjer se zakonski polovici neprestano pretepavata. Pri najmanjših vprašanjih politike nam dela zaostalost Ogrske nepremagljive zapreke. Spominjamo samo na vprašanje uvoza mesa, žita in krme. Marsikaj bi se bilo v tem oziru dalo v avstrijskem parlamentu doseči, če se ljudski sovražniki ne bi bili zmerom lahko izgovarjali na Ogrsko. To so takorekto naš egoistični motivi, zaradi katerih želimo in hočemo, da pride ogrski proletarij od svojih političnih pravic. Samo po sebi se razume, da smo za splošno in enakolično volilno pravico na Ogrskem pred vsem kot mednarodni socialisti, ki hočemo da se s pomočjo politične demokracije dvigne položaj ogrskega delavstva.

Tisza in Lukacs sta etablirala politično strahovlado, ker v svoji zaslepljenosti mislita, da bosta na ta način udušila zahtevo po splošni in enaki volilni pravici. In kakor sta brutalna navzdol, tako sta servilna navzgor. Politični račun grofa Tisze je bil sledeči: Dunajski dvor se je zagrizel v volilno reformo. Ta volilna reforma nas bo spravila ob naše pozicije, ob naša korita in naš vpliv in odvzela bo mnogim našim tovarišem priliko, da bi kradli javne denarje. To je velika nevarnost za našo kasto, kako jo preprečimo? Dvor se je hotel zvezati z ljudstvom, da si kupi z volilno reformo brambno reformo, grof Tisza pa je sedaj z brambno reformo odkupil volilno reformo. Toda ta račun ne bo držal pred nujnostmi svetovne zgodovine. Lahko je mogoče, da ostane grof Tisza še en mesec, dva zborn. prezident in Lukacs njegov ministrski hlapec. Lahko je mogoče, da se še nekoliko časa rogata civiliziranemu svetu s svetoholinskimi deklaracijami in »pravica« parlamentarne večine; a naposled bo proletarij tudi preko njiju prešel na dnevni red in na razvalinah lažnjive parlamentarne večine zasadil zastavo demokracije, ki bo uveljavila edino pravično načelo večine, načelo ogrskega ljudstva.

Bečarska kupčija.

ŠTIRI MILJONE DRŽAVNEGA DENARJA V VOLILNE NAMENE.

Kakor smo že na kratko poročali, je ogrski poslanec Zoltan Desy javno obdolžil ogrskega ministrskega predsednika, da je ta porabil štiri milijone državnega denarja v volilne namene. Seveda je postal gospod Lukacs precej nervozen vsled teh razkritij in je hitro razglasil, da Desyjeve obdolžitve ne odgovarjajo resnici. Poslanec Desy je pa nato poslal časopisom dopis, iz katerega posnemamo sledeče:

Izvedel sem, da poizveduje vlada po policiji resničnosti mojih trditvev, ki se tičejo ministrskega predsednika Lukacs. Jaz hočem delo olajšati in hočem pospešiti kazensko postopanje,

ki ga obljubuje gospod ministrski predsednik. Svoji obtožnici dajem s tem dejansko obliko. Iznova izjavljam in tudi vzdržujem to izjavo, da je gospod ministrski predsednik Ladislav pl. Lukacs odtegnil približno štiri milijone kron protizakonito svojemu pravemu namenu in jih porabil za druge namene. To je storil deloma sam, neposredno v lastnem delokrogu, deloma se je to izvršilo z njegovim dovoljenjem in njegovo vednostjo. Tako oskrbovanje javnega premoženja, s katerim se hoče doseči moč ali kak drug namen, je nezvesto dejanje, je panamistično in je navadna tatvina nasproti ljudstvu, ki plačuje davke. To vzdržujem, to bom tudi dokazal. K današnji izjavi ministrskega predsednika izjavljam — ker je zadeva prerena, da bi se tukaj pričakala — le to: Prepričan sem, da člani stranke nacionalnega dela niso vedeli, od kje se polni njihova strankina blagajna, ker drugače bi gotovo ne bili sprejeli pokritja volilnih stroškov. K sklepu le še toliko: svoj čas sem poskušal, da bi svojo obtožbo povedal tam, kjer bi bila na mestu, namreč v parlamentu. Te možnosti so me oropale deloma odredbe ministrskega predsednika, deloma nastopivše razmere. S temi razmerami pa se je bavilo tako tuzemsko, kakor tudi inozemsko čenopisje, ali vendar ni gospod ministrski predsednik do današnjega dne nič storil, da bi se bilo vprašanje pojasnilo. V interesu javnosti pa je, da se vprašanje čisti. Iz tega vzroka sem dal tudi gospodu ministrskemu predsedniku priložnost do kazenskega postopanja in da spravi vso zadevo pred sodišče, na katero ne bo uplivala nobena moč.

Sodrug zaupniki Kolodvorskega okraja.

V zmislu sklepa zadnje konference bo danes v četrtek ob 8. zvečer agitacijski sestanek »pri Levu«.

Na sestanku poročata sodr. A. Kristan in Bartl. Udeležite se tega sestanka zanesljivo in polnoštevilno. Nihče naj ne manjka!

Ljubljana in Kranjsko.

— Ljubljanski občinski svet ima izredno sejo v petek, dne 27. septembra 1912, ob šestih popoldne v mestni dvorani. — Dnevni red: Naznanila predsedstva. Odobrenje zapisnika zadnje seje. Nadomestna volitev po enega člana: a) personalnopravnega odseka, b) šolskega odseka, c) obrtnega odseka in d) naborne komisije. Stavbnega odseka poročili: 1. o ponudbah za zgradbo kanalov zbiralnikov ter oddaji del za to zgradbo, 2. o ponudbah za dobavo kamnitih izdelkov ter drenažnih cevij za zgradbo kanalov z zbiralnikov.

— Sodrugom po Slovenskem. Potrebno bi bilo, da se napiše zgodovina delavskega gibanja na Slovenskem, da se pojasni, kdaj in zakaj ter kako so se prvi slovenski proletarci začeli zavajati svojega razrednega delavskega položaja. Zato prosimo vse sodruge, ki bi vedeli o teh začetkih kaj več, naj napišejo to ter pošljejo napisano sodrugu Antonu Kristanu, Spodnja Šiška pri Ljubljani. Istotako naj tisti, ki imajo v svoji posesti kak iztis sledečih časopisov: »Ljudski glas« (Ljubljana), »Delavski list« (Trst), iz leta 1880., dalje »Zora« (Trst), »Delavec«, »Svoboda« (1894 do 1897), »Zarja« (Ljubljana 1897), »Luč« (Celje), »Svobodni Glasovi« — pošljejo, kar imajo. Založba »Zarja« jim povrne eventualne stroške, oziroma po vporabi tudi liste. Zlasti prosimo rudarje v Idriji, Zagorju, v Trbovljah, Hrastniku, železničarje, strojarje, peke, starejše krojače v Ljubljani, sodruge v Ameriki — sploh vse tiste, ki so okrog 1890—1895 delovali v stranki, naj opišejo svoje spomine in pregledajo svoje omare. . . . Tudi razsodebe tistih let so dobrodošle, prav tako prepovedi shodov, sploh vse, kar se tiče gibanja delavstva. Založba »Zarja« v Ljubljani. Nota-

bene. Strankarske liste prosimo, da ta poziv ponatisnejo po večkrat za seboj.

— Zoper zadnjo konfiskacijo »Zarje« smo se pritožili. Vzklicna razprava bo v petek 27. t. m. ob 5. popoldne v razpravni dvorani št. 79.

— S trebuchom za kruhom. V torek se je odpeljal z južnega kolodvora v Ameriko 73 Slovencev in 28 Macedoncev; iz Amerike je pa prišlo 39 Slovencev in Hrvatov, 20 Hrvatov je šlo na Dunaj, 25 pa v Novo mesto.

— Neznana samomorilec. Včeraj popoldne ob pol treh so našli na levem savskem prostoru med črnuškim in železniškim mostom obešenega 50- do 55letnega moža. Samomorilec ni domačin in domače prebivalstvo ni dognale njegove identitete. Po obleki, ki je v dobrem stanju, bi bilo soditi, da je mož delavskega poklica. Proti večeru se je iz Ljubljane odpeljala sodna komisija na lice mesta, da ugotovi njegovo identiteto in da uradno dožene smrt.

— Ciganska krvna osveta. Dne 27. avgusta t. l. okoli osmih zvečer je prišel pod kozolec Jožef Brozovičeve prenočevati cigan Franc Gril s tremi ženskami. Ženske so ostale pod kozolcem, Gril pa je odšel v bližnjo gostilno, odkoder se je pa kaj kmalu vrnil, pa je bil ves preplašen in prepaden. Povedal je le, da je videl v gostilni nekaj tujih ciginov. Okoli desetih zvečer sta prišla pod kozolec dva tuja cigana, ki sta bila zeleno oblečena. Skočila sta k Grilu in ga udarila z besedami: »Zdaj pa smo skupaj, zdaj nam ne uideš!« Eden ga je udaril s palico po glavi, drugi pa usekal s sekuro v hrbet. Gril se jima je iztrgal in zbežal s svojo ženo Marijo Petanovo in svojima hčerama Jožefo in Berto Fulovo v Brozovičovo hišo, kamor so se zaklenili. Oba napadla sta klicala na pomoč. Prišel je še en star cigan in vsi trije so vlomili vrata v hišo, obklali Jožefo Fulovo, izvlekli Grila izpod postelje in ga toliko časa suvali z noži, da je izdihnil. Dolgo niso vedeli, kaj je bil vzrok strašnemu uboju, zdaj pa se je menda pojasnilo, zakaj so Grila napadli. Izvedeli so, da je rekel napadalec, predno se je lotil Grila: »Pred leti si ti razrezal in razkosal mojega brata, danes bom pa jaz tebe.« Po teh besedah soditi, se je izvršila nad Grilom ciganska krvna osveta.

— Roparski umor. Blizu Judenburga so pred kratkim našli mrtvo moško truplo z odrezanimi deli telesa in z odrezano glavo. V mrtvecu so spoznali hlapca Franceta Schwarzja, ki je služil pri svojem bratu in konjskem trgovcu Schwarzju v Brezjah. Dne 10. t. m. je bil umorjenec zapustil Brezje z 2200 kronami gotovine, da nakupi konje. Ke pri mrtvecu niso našli denarja, so opravičeno sumili roparski umor. Kakor so dognala dosedanja poizvedovanja, je izvršil umor 42letni mesar Dominik Polc, rojen v Judenburgu in pristojen za Gorje na Kranjskem. O njegovem bivališču dosedaj še nič ne vedo; dognano je le, da je na svojem begu krenil skozi Gradec.

— V spanju okradena. V noči od ponedelja na torek je bila ukradena poljski delavki, ki je spala na vsivilih, črna svinčata ruta in šest kron denarja. Tatvica je pobegnila a je znana.

— Otroci pod vozom. Dne 19. septembra t. l. peljal je Springer iz Podgore drva v Novo mesto. Seboj je vzel svojega petletnega vnuka Antona, ki je hodil zadaj za dedovim vozom. Pred sodnjo na vratih mu pripelje nasproti metrsko trugo peska France Grašič iz Gotne vasi. Ko pripelje vstric Springerjevega voza, se mu naenkrat od strani zvali pod konje petletni Tone Springer, ki je prišel tudi pod voz in je šlo prvo kolo čez njegovo levo rdko in mu jo zlomilo. Otroka so odnesli v žensko bolnico v Novem mestu.

— Žalostna žrtev alkohola. Oče Zupančič iz Prečne je zapustil sinu Francetu nad 40.000 K vredno posestvo. Sinu Zupančič se je nato oženil in priženil z dobro gospodinjjo Marijo Cesar vred tudi nekaj dote. Začel pa je prepogosto zahajati v Novo mesto in zaostajati po gostil-

nah. Vinski bratci so ga kmalu spoznali. Spoznal se je tudi s kartami in tako je zabredel v dolgove, kateri so vedno bolj rastli. Studilo se mu je delo in zato je oddal posestvo ženi. Ta se je mučila z osmimi otroki noč in dan, da bi ohranila domačijo — mož pa je le pil in pil. Prišli so upniki in zahtevali plačila dolgov. Tako je prišlo, da bi imelo biti posestvo dne 27. t. m. cenjeno. To pa možu Francetu ni bilo všeč in je začel zato prodajati in sekati les po gozdu in ker so se upniki zbal, da jim na ta način ne bo nič ostalo, so dali oba Zupančiča pri okrožnem sodišču zapreti.

— Na Glincih se vrši v soboto 28. t. m. ob 8. zvečer v gostilni »Amerika« zelo važen shod. Sodrug naj se tega shoda polnoštevilno udeleže.

— Starost v sedanjih družbi. V torek se je v Skofiji ulici pri žaganju zgrudil na tla 70letni drvar Ivan Porenta. Na pomoč poklicani stražnik je naročil rešilni voz, s katerim so Porenta prepeljali v deželno bolnico.

— Izgubljen in najdeno. Pravnik Otmar Vidic je izgubil zlat prstan z rdečim kamnom. — C. kr. policijski agent Josip Gruden je našel loterijski list, na katerem je zadeta amba.

— Kinetograf »Ideal«. Danes zadnji dan izbornega sporeda. Ugaja posebno varietetna točka »Četa Sataras«, drama »Bosonoga plesalka« in velekomični film »Boksar iz ljubezni«. Jutri specialni večer. V soboto »Evharistični kongres na Dunaju« in »Papež Pij X. in Vatikan.« V torek »Noč ljubezni in smrti«.

Idrija.

— Javna seja občinskega odbora naše mestne občine bo v četrtek dne 26. t. m. ob 6. zvečer v mestni dvorani. Spored seje je: 1. Sprejem v občinsko zvezo, 2. Odobritev lovskega zakupa, 3. Dovolitev naknadnih kreditov za popravce cest, razširjanje in popravce vodovodov in prispevek ubožnemu zakladu, 4. Slučajnosti. Potem sledi tajna seja.

— Velika svatovska nesreča. Kot po navadi po naših kmetih obhajali so dva dni neko svatbo Belčani pri Idriji v Črnem vrhu in se vračali dne 23. t. m. šele pozno v noč z vozom domov. Vrh serpentin, koder se vije cesta s hriba proti Podroteji navzdol, so se splašili konji posestniku Guzelu iz Bele in dirjali s svati s tako silo, da se je voz skoraj čisto razbil ter so svati popadali več ali manj poškodovani po cesti. Konja sta na to sama dirjala s voznim ojesom samim naprej, dokler se ni eden odtrgal in skočil čez visoko škarpno in se ubil. Drugi konj pa je dirjal naravnost proti Idriji in si sam brez dovoljenja poiskal zavetišče v hlevu g. Didiča. Ponesrečenega Guzela so še tisti večer pripeljali v Idrijo k zdravniku.

— Predavanje z diskuzijo se v soboto dne 28. t. m. ob 9. zvečer nadaljuje. Sodrug udeležite se polnoštevilno!

— Več prošenj občanov zaradi cest, vodovodov itd. se je moralo za letošnje odločiti z ozirom na premajhni proračun. Ta dela pridejo prva na vrsto prihodnje leto, nekatera pa tudi še letos, če se bo dovolil naknaden kredit. Med letom pride toliko nepričakovanih nujnih popravil, ki se jim ni mogoče izogniti, da je nujno potreben naknaden kredit, v kolikor dopušča pokritje.

Proti imperialistični politiki.

Na zadnjem strankarskem zboru socialne demokracije v Nemčiji se je sprejela naslednja resolucija, ki se obrača proti plenažljivi osvojevalni politiki velikih držav:

Dočim se življenje izkoriščanega proletariata zanemarja, žene silno razvita produkcija k razširjenju trgov, velikansko nagromadenje kapitala nujno teži po novih ozemljih, da spravi v vrednosti svoje glavne.

Z naraščajočim izvozom blaga in kapitala, produkcije in prevoznih sredstev se svetovni promet vedno bolj razširja in svetovno gospodarstvo dobiva vedno večji obseg. Po varstveni

MAKSIM GORKIJ:

Bolesij.

Nekdaj mi je pripovedoval znanec:

Ko sem bil dijak v Moskvi, se je prigojilo, da sem stanoval poleg ene izmed »tistih« . . . saj veči! Bila je Poljakinja in imenovala se je Terezija. Velika, močna brinetka s črnimi, zraščeni obrvi in z velikimi odurnimi potezami — me je prestrašilo živalsko iskanje njenih temnih oči, njen globok glas, njeno prostaško vedenje in njena zunanost mišičaste branjeve. . . . Stanoval sem v pritličju, in njena vrata so bila nasproti mojim. Nikdar jih nisem odprl, ako sem vedel, da je ona doma. Ali to je bilo redkokdaj. Sempatja sem jo srečal na stopnicah, na dvorišču, in nasmehnila se mi je na način, ki sem ga smatral za nesramnega. Večkrat sem jo videl pijano, razkuštrano, odurno se smeječo. . . . Tedaj mi je rekla:

»Dober dan, gospod dijak!« z bedastim smehom, s katerim je še povečala moj gnus do nje. Nameraval sem se preseliti, da bi se izognil tem srečanjem, a imel sem tako krasno sobico s širnim razgledom, in bilo je tako tiho v tisti ulici . . . Vzdržal sem. In nekoč, ko sem se zjutraj še valjal po postelji, iskajoč vzroka, da bi mi ne bi bilo treba iti k predavanju, se nenadoma odpro vrata in zopred Terezija zakliče na pragu v svojem basu:

»Dober dan, gospod dijak!«

»Kaj hočete?« vprašujem. Vidim — njen obraz je ginjen, proseč — nekaj nenavadnega na njej.

»Ah, gospod, prosila bi Vas nekaj . . . Saj boste napravili!«

Ležim, molčim in mislim:

»Atentat na mojo čistost, nič več, nič manj! Boji močan, Jegov!«

»Glejte, rada bi poslala pismo v domovino,« reče proseče, tiho, plašno.

»Za vraga,« menim »storil!« Vstal sem, sedel k mizi, vzel papir in dejal:

»Pojdite sem, sedite in narekujte . . .«

Pride, sede previdno na stol in me gleda opravičujoče:

»No, komu?«

»Varšavska železnica, mesto Swenzany, Boleslavu Kašputu . . .«

»Kaj naj pišem . . . Recite . . .«

»Moj ljubi Boles . . . moje srce . . . Moj ljubček . . . Mati Božja naj te čuva! Moje zlato srce, zakaj nisi tako dolgo pisal po tebi hrepeče golobici Tereziji . . .«

»Skoraj bi se bil zakrohotal.« Hrepeneča golobica, na dvanajst verškov cenjena, s težkimi pestmi in s tako črnim obrazom, kakor da bi bila vse leto ometala dimnike in se nikdar ne umila. Toda premagal sem se in vprašal:

»Kdo je ta Boles?«

»Boles, gospod dijak,« je dejala, kakor užaljena, da sem popačil ime. »Boles je moj ženin . . .«

»Ženin?«

»Zakaj se gospod tako čudi? Ali jaz, dekle, ne morem imeti svojega ženina . . .«

»Ona, dekle! . . . Ta je bila dobra!«

»O, zakaj ne! Vse je mogoče . . . Ali je on že dolgo Vaš ženin?«

»V šestem letu . . .«

»Oho — ho!« Pisala sva pismo, tako nežno, ljubeznično, da bi jaz sam rad menjal s tem Bolesom, če bi bila korespondentinja druga, če bi bila manjša.

»Zelo sem Vam hvaležna za to uslugo, gospod!« je rekla Terezija in se klanjala.

»Morda Vam tudi jaz lahko storim uslugo?«

»Ne, hvala lepa!«

»Mogoče ima gospod raztrgane srajce ali druge stvari?«

Čutil sem, da mi je ta ženski mastodont v krilu pognal rdečico v obličje in izjavil sem dokaj ostro, da ne potrebujem njenih uslug.

Šla je.

Dva tedna sta pretekla . . . Večer je. Kadim in sedim pri oknu ter premišljam, kako bi mogel samega sebe od sebe odločiti. Dolgočasno

je, grdo vreme, ne ljubi se mi vun in pečam se iz dolgočasa z analizo samega sebe. Tudi to je dovolj dolgočasno, a ne ljubi se mi drugega. Tu se odpro vrata — hvala bogu! — nekdo prihaja . . .

»Kaj gospod dijak nima nobenega dela?«

Terezija! Hm . . .

»Ne . . . zakaj?«

»Prosila bi gospoda, da bi še eno pismo pisal . . .«

»Prosim . . . Bolesu?«

»Ne, sedaj od njega . . .«

»Ka-aj?«

»O, to sem zabito bitje! Hotela sem reči — oprostite gospod! Sedaj ni za mene, temveč za mojo prijateljico . . . to se pravi ne za prijateljico, temveč . . . za nekega znanca . . . On sam ne piše . . . a ima nevesto, kakor jaz — Terezijo . . . Ali bo gospod morda pisal oni Tereziji?«

Gledam jo — njeno obličje je nemirno, prsti se tresejo, v zadregi je in . . . uganil sem!

»Čujte, gospodična,« rečem, »ni ne Bolesa in ne Terezije, vse to ste se zlagali! Ampak pri meni nimate sreče, jaz nočem znanja z Vami. Ali ste razumeli?«

Bila je naenkrat nenavadno prestrašena in v zadregi, prestopicala je z nogami, skremžila je ustnice, kakor da je hotela nekaj reči in vendar ni rekla ničesar. Čakam, kaj bo iz tega, in vidim ter čutim, da sem se vendarle motil, ko sem sumil, da me hoče oropati moje nedolžnosti. Torej je bilo drugače.

»Gospod dijak,« je pričela, nenadno pa je zamahnila z roko in šla.

Ostal sem z mučnim čuvstvom v duši . . . Slišim — njena vrata se zapro glasno — jezna je . . . Prevdarim in se odločim — da grem k njej, jo pokličem k sebi in ji pišem vse, kar hoče.

Pridem v njeno sobo — ona sedi pri mizi, s podprtimi komolci, glavo naslonjeno na roke. . . .

»Čujte,« rečem . . .

. . . Kadarkoli pripovedujem to zgodbo in pridem do te točke, se zdim samemu sebi ne-

znosno ostuden . . . Taka neumnost! Da-a! . . .

»Čujte!« rečem . . .

Ona plane pokonci, pride iskrenih oči k meni in šepetaje, ali bolje — mrmra v svojem basu, dočim mi položi roke na ramena . . .

»No, kaj je torej? No? Da! Nobenega Bolesa ni — in nobene Terezije! Ali kaj Vam to škoduje? Je li Vam težavno, s peresom pisati po papirju, da? Oh, Vi? Ne Bolesa ni ne Terezije, samo jaz! — Kaj torej, kaj?«

»Dovolite,« vprašam, omamljen od tega sprejema, »zakaj gre?« — Bolesa ni?«

»Seveda ne! Čemu pač?«

»In Terezije — tudi ne?«

»Tudi ne! Jaz sem — Terezija!«

Ne razumem nič, gledam jo debelo in poskušam določiti, kdo od naju je blazen. Ampak šla je zopet k mizi, šarila po ropotiji, se vrnila k meni in rekla užaljena:

»Ako Vam je bilo tako težko pisati Bolesu, tukaj je Vaše pismo, vzemite ga! Zame pišejo tudi drugi . . .«

Vidim — v mojih rokah je pismo naslovljeno na Bolesa. Fej!

»Čujte, Terezija! Kaj naj to pomeni? Zakaj naj bi Vam drugi pisali, ko še mojega pisma niste odposlali?«

»Kam?«

»Temu — Bolesu?«

»Ali njega vendar ni!«

Ne razumem in ne preostaja mi drugo kakor da grem. Ali ona mi pojasni:

»Kaj pa?« pravi užaljena. »Njega pač ni! In vila je roke kakor da ne more umeti, zakaj ne . . . Toda jaz bi rada, da bi bil . . . Ali nisem človek kakor vsi drugi? Kajpada, jaz . . . jaz vem! . . . Ampak komu pač škoduje, če mu jaz pišem . . .«

»Dovolite — komu?«

»No — Bolesu!«

»Ali njega vendar ni!«

»Oh, Jezus — Marija! Kaj škoduje, no? Ne, ampak kakor da bi bil! . . . Jaz mu pišem, potem je stvar taka, kakor da bi bil . . . In Tere-

carini močno pospeševane organizacije podjetnikov, karteli in trusti, ki v rastoči meri obvladajo gospodarsko življenje, izkoriščajo svoj vpliv na vlado svoje države, da napravijo sredstva državne moči uslužna svojim ekspanzivnim težnjam, da bi država podvrгла velike dele svetovnega gospodarskega ozemlja njih vplivni v oblastveni sferi in izključila tuje konkurente. V ta namen je dobrodošla najbrutalnija sila, sajta moč obeta uspeh. Brezvestna roparska in osvojevalna politika, katere ljudstvu sovražni značaj je že strankin zbor v Mainzu leta 1900 ožigosal, je posledica teh imperialističnih teženj. Da roparske pohode zmagovalno izvedejo in spravijo rop v varnost, se morila orodja na nezasiščen način povečavajo in izpopolnjujejo.

Med državami, katerih kapitalistični razred ima isto ekspanzivno težnjo in gre v zadovoljiti tega za enakim ciljem, se porode težki zapletitaji in ostra nasprotstva, ki zopet dajejo povod za nova oboroženja, povečana in ojačena do blaznosti.

Iz tega porojeno nevarnost uničujoče svetovne vojne se poostreje nesramno hujšanje mogotcev kapitala in junckerjev, ki imajo poseben interes na dobavi vojnega materiala, na povečanju uradniške armade in vodilnih mest v armadi in mornarici.

Imperializem jači moč kapitalističnih hujšakačev in ovira napredovanje socialne politike. Izdatki za oboroževanje tvore ljudskim množicam neznosna bremena, dočim jim izpodkopa puje draginja vseh življenjskih potrebščin zdravje.

Meščanske stranke so popolnoma zašle v prokletstvo imperializma, brez odpora dovoljujejo vse zahteve za vojsko in mornarico. Socialna demokracija se najodločneje bori proti imperialističnim in šovinističnim težnjam, kjerkoli se pojavijo, pač pa z vso odločnostjo goji mednarodno solidarnost proletarijata, ki nikler ne čuti sovražnih čustev proti drugemu ljudstvu.

Čeprav se bo imperializem, ki je izliv kapitalističnega gospodarstva, le obenem s kapitalističnim gospodarstvom popolnoma premagal, vendar se ne sme nič opustiti, da se omilijo njegovi splošno nevarni učinki.

Strankin zbor izraža odločno voljo, da se vse stori, kar privede do sporazuma med narodi in ohrani mir.

Strankin zbor zahteva, da se po poti narodnega sporazuma napravi konec blaznemu oboroževanju, ki ogroža mir in žene človeštvo strašni katastrofi nasproti.

Strankin zbor zahteva namesto plenaželjne osvojevalne politike svobodo svetovnega prometa in odpravo varstvenocarinskega sistema, ki služi le obogatitvi mogotcev kapitala in veleposestnikov.

Strankin zbor pričakuje, da neumorno zastavijo strankini sodruzi vso svojo moč za izpopolnitev politične, strokovne in združbene organizacije razrednozavednega proletariata, da se bodo z ojačeno silo borili proti nasilnemu imperializmu, dokler ga ne porazijo. Zakaj naloga proletariata je, da prevede na najvišjo stopnjo dvignjeni kapitalizem v socialistično družbo in tako trajno utrdi mir, samostojnost in svobodo ljudstev.

Štajersko.

— Z bojišča dela. Blizu Radgone stanujoči 75letni zidarski pomočnik N. Majer je te dni zidal hišo. Stal je na odru, ki je podrl in je padlo tramovje na Majerja, kateri je dobil težko rano na glavi in pretresenje možganov, so spravili v nezavestnem stanju v bolnišnico.

Koroško.

— Koroški deželni proračun. Koroški deželni proračun izkazuje skupnih izdatkov 7.557.063 K (lansko leto 6.922.444 K). Ti izdatki se krijejo s posebnim kritjem v znesku 1.102.332 K, vsled tega bi se moralo kriti z raznimi nakladami, dokladami in taksami v znesku ... sem jaz — on odgovori meni, jaz — njemu ...

Razumel sem ... Bilo mi je tako bridko, tako hudo, tako sem se sramoval. Poleg mene, tri korake od mene, živi človek, ki nima nobenega na svetu, ki bi bil prijazen in ljubezniv z njim, in ta človek si izmisli prijatelja!

»Vi ste mi pisali pismo za Bolesa, pustila sem ga prečitati, poslušala in mislila, da je Boles. In prosim, napišite mi pismo od Bolesa na Terezijo — name. Ako mi ga kdo prebere, verjamem čisto gotovo. In življenje mi bo lažje.«

... No pa ... hudič naj vzame ... Od tedaj sem pisal redno vsak teden dve pismi, enega Bolesu in njegov odgovor Tereziji. In dobro sem jih pisal. Ona joka, kadar jih sliši ... In za solze, ki jih je pretakala nad pismi namišljenega Bolesa, mi je krpala luknje v nogavicah, srajcah in drugem ... Tri mesece pozneje je prišla v ječo ... In sedaj je gotovo mrtva. ... Moj znanec je odpihil smotkin pepel, zrl zamišljeno proti nebu in končal:

»N-ja ... Čim več grenkosti človek vžije, tem silneje si zaželi sladkosti. Ampak mi ne razumemo tega, odti v svoje samo namišljene čednosti in zroč drug drugega skozi pajčolan domišljivosti in prepričanja o svoji brezmadežnosti ... To je precej neumno in zelo trdo. Pravijo, propali ljudje ... Kaj so propali ljudje? Predvsem — ljudje, ista kri, meso, kosti, živci kot mi. Vse življenje nam to govore dan za dnem. In mi čujemo to, ali ... vedi vrag, kako nezmisljeno je to. Ali pa smo že popolnoma gluhi od glasnega pridigovanja o človekoljubnosti? ... V resnici smo tudi mi sami propali ljudje, še zelo globoko propali ... v brezno vseh možnih domišljivosti in prepričanja o premoči naših možgan in naših živcev nad tistimi ljudmi, ki so le manj pretkani kakor smo mi, in se ne znajo tako dobro pretvarjati kakor mi ... Sicer pa — dovolj tega! Vse to je nekaj starega, skoraj sramotno je, o tem še govoriti ... nekaj zelo starega ... da! ...«

sku 6.454.731 K. Ker pa dajo vsi trije viri na leto samo 4.947.762 K, nastane če se doklade ne zvišajo, deficit v znesku 1.506.969 K.

Vestnik organizacij.

— Krakovsko-trnovski odbor podružnice »Vzajemnosti« ima danes v četrtek ob 8. zvečer v stanovanju Frana Krašavice važno sejo. Vabljeni so tudi nadzorstvo in člani izven odbora.

Zadnje vesti.

DELEGACIJE.

Mornarica.

Dunaj, 26. septembra. V vojnem odseku avstrijske delegacije je poročal poročevalec Schlegel o proračunu vojne mornarice. Poveljnik mornarice grof Montecuccoli je razodeval svoje srčne želje in je stokal, da se je vrglo še premalo milijonov v žrelo marinističnega moloha. Kar se tiče drednota »Viribus unitis« in častnikarskih poročil, da je nepravilno zgrajen, je Montecuccoli zatrjeval, da je ladja popolnoma v redu. Potem je pripovedoval, kdaj bodo dograjene razne druge bojne ladje. Slednjič pa je še enkrat zabrenkal na struno svojih srčnih želja in zapel poslušnim ušesom meščanskih poslancev prav prijetno pesem, da mora imeti Avstrija še več drednotov in bojnih ladij in da se morajo milijoni še v blaznejšem tempu metati v žrelo marinističnemu molohu. Nemški poslanec, liberalci Exner je seveda izjavil, da popolnoma soglaša z izvajanjem mornariškega poveljnika. Češki socialni demokrat sodrug Nemec je izjavil, da je socialno demokratična stranka proti vojni, torej tudi proti povečanju vojne mornarice. Ožigosal je nečloveško postopanje z delavci v puljskem mornariškem arzenalu. Gradnja avstrijskih bojnih ladij služi le političnim namenom Nemčije; če hoče Avstro-Ogrska na Balkanu zbuditi simpatije do sebe, mora spremeniti svojo politiko v Avstro-Ogrski in v Bosni proti Jugoslovanom. Slednjič je predlagal resolucijo, ki vlado poziva, naj stopi v zmislu ženevskega sporazuma v dogovor z drugimi vladami, da se prepove letaln stroj in v vojnem času metanje bomb in razstrelil. Po delegatih Sedlaku in Glanzu je govoril sodrug Schuhmeier, ki je ostro kritiziral neznansko naraščanje izdatkov za vojno mornarico in je zahteval jasno izjavo, ali ostane mornariška uprava pri svojem dosedanjem programu ali ga namerava vnovič prekoračiti. Izjavil se je za porabo argentinskega mesa in se obračal proti odporu Ogrske. Zagovarjal je, da se prejšnjim arzenalnim delavcem v Pulju prizna povišana pokojnina za leto 1912. Od tega roka naprej. Govorila sta še delegata An-sorge in Kozłowski. Seja se je nato prekinila do 4. popoldne. Popoldne so govorili grof Latour, ki je priporočal, naj se označijo načrti mornariške uprave z mornariškim zakonom, pl. Guggenberg, ki je »skromno« menil, da za Avstrijo zadostuje šestnajst bojnih ladij, grof Scarbek pa je povpraševal mornariškega poveljnika, v koliko so dobili dela pri gradnji drednotov domači kapitalisti. Mornariški poveljnik grof Montecuccoli je odgovarjal na posamezna vprašanja. Metanje bomb iz zrakov plovov se more odpraviti le po mednarodnem dogovoru, vendar dvomi, da bi se posamične države odrekle takemu barbarskemu vojskovanju. Ker so izvolili vse države višji kaliber za topove bojnih ladij, pravi grof Montecuccoli, da ga bo »moralo« tudi Avstro-Ogrska. Po zaključni besedi poročevalca Schlegla se je proračun vojne uprave sprejel v ordinariju in ekstraordinariju; socialni demokratje so glasovali proti. V teku debate predlagane resolucije so se sprejele. Prihodnja seja v ponedeljek 30. t. m.

Govor vojnega ministra.

Dunaj, 26. septembra. Vojni odsek ogrske delegacije je imel včeraj sejo, na kateri je razvil vojni minister Aulfenberg svoj ekspozé. Zahvaljeval se je najpreje vladnim mamelukom, da so ljudstvu naložili nova bremena, ko so sprejeli brambni zakon. Nato je govoril o vojnem proračunu, ki se popolnoma giblje v okviru programov za vojsko in mornarico iz leta 1911. Do 1915. Minister je s številkami pokazal vpliv brambne reforme na proračun in je povdarjal, da se bo izvršilo saniranje nedostatkne stanja stopnjema, pri čemer se nove nastave nameravajo le v toliko, v kolikor se s saniranjem v tesnem stiku ali pa tvorijo neodložljivo zahtevo. Najpreje pridejo v poštev pri gorskem in trdnjanskem topništvu, potem pri prometnih in trenjskih četah. Pogajanja o podčastniškem zakonu še niso pri kraju. Zlasti se mora že sedaj povdarjati, da se podčastniki vse premalo nastavljajo v javni službi pri avtonomnih in zasebnih podjetjih. Nemudoma se morajo ustvariti primerni pogoji za do-služene podčastnike. Minister je nadalje povdarjal potrebo, da se preno-ve vojaško oskrbni zakoni in je naznanjal zakonsko novelo, ki se tiče oskrbe moštva in svojcev v službi ponesrečenih; pogajanja o tem zakonu še niso pri kraju. Pogajanja so v teku tudi o povišanju pokojnin vdovam, katerih soprogji so umrli pred 1. aprilom 1907; povišanje naj se dvigne na mero novega oskrbovalnega zakona. Z ozirom na nov zakon o konjskih naborih so pogajanja dospela tako daleč, da se načrt v kratkem predloži parlamentu. Načrt ima razna olajšanja. Minister je slednjič prošil, da se predloga sprejme. V teku debate so prišla na vrsto tudi vprašanja, ali res namerava vojna uprava naročiti jeklene topove namesto bronastih. Vojni minister je dejal, da o tem niti govora ne more biti. Topništvo ostane pri bronu, ki popolnoma zadostuje. Slednjič je odsek sklenil, da se posvetovanje o vprašanju topov nadaljuje 2. oktobra na meritornem posvetovanju.

Vnanji odsek ogrske delegacije.

Dunaj, 26. septembra. Odsek za vnanje zadeve ogrske delegacije je imel včeraj ob štirihi popoldne posvetovanje. Poročevalec delegat

Nogy je z obžalovanjem konstatiral, da se je vnanji položaj v teku enega leta poslabšal. Delegat Szüllö zagovarja prijateljsko razmerje z Rusijo, s čimer se bo najbolje utrdil mir na Balkanu. Prav tako je tudi delegat Lanczy zagovarjal prijateljsko razmerje z Rusijo. Razni govorniki so govorili in predlagali obnovo vprašanja o grbih in emblemi. Debata se je potem zaključila. Ministrski predsednik Lukacs je dajal zaupna pojasnila. Vnanji minister grof Berchtold je tudi dal zaupna pojasnila, zlasti o razmerju evropskih velelastnih skupin, ki je v zvezi z mornariškimi dogodki v Sredozemskem morju, ter o napredovanju od njega inspirirane konverzacije med velelastmi. Nato se je proračun vnanjega ministrstva v splošnem in v podrobnostih sprejel, nakar se je seja zaključila.

SOCIALNO ZAVAROVANJE.

Dunaj, 26. septembra. Pododsek odseka za socialno zavarovanje je nadaljeval včeraj z debato o okrajnih vplačilnicah, za katere so predlagali socialni demokratje, da naj se pripolijo okrajnim bolniškim blagajnam. Socialno demokratični predlogi so bili odklonjeni in ustanovitve okrajnih vplačilnic načelno sklenjena. Sprejet je bil tudi Buzekov predlog, da prevzamejo bolniške blagajne nekatere posle bolniškega zavarovanja.

NIŽJEAVSTRIJSKI DEŽELNI ZBOR.

Od mrtvih vstal!

Dunaj, 25. septembra. Nižjeavstrijski deželni zbor se je danes sešel k četrtemu zasedanju. Na sejo je prišel tudi dr. Geßmann.

SPREJEM OPOZICIONALNIH POSLANCEV V BUDIMPEŠTI.

Budimpešta, 26. septembra. Včeraj proti sedmi uri zvečer se je zbrala k sprejemu opozicionalnih poslancev, vračajočih se z Dunaja, na zahodnem kolodvoru velika množica ljudstva. Ko se je vlak pripeljal, so zadoneli glasni »Ejlen«-klici. V imenu poslancev se je zahvalil grof Karolyi. Grof Esterhazy je pozdravil vračujoče se poslance v imenu tovarišev, ki so ostali v Budimpešti. V imenu socialno demokratične stranke je pozdravil poslance sodrug Gornay. Množica je izpregla pri vozu grofa Karolyija konje in ga peljala med vedno se ponavljajočimi »Ejlen«-klici pred klubov lokal Kó-sutovec. Tukaj se je Karolyi še enkrat zahvalil za sprejem in obljubil, da opozicija ne bo prej mirovala, dokler ne bo uresničena demokratična Ogrska. Govorilo je še več drugih poslancev, nakar se je množica mirno razšla. Polcija je bila seveda pripravljena, a ni imela nič posla.

POLITIKA IN DUHOVŠČINA.

Budimpešta, 26. septembra. Škof iz Veršeca je poslal okrožnico duhovništvu svoje škofije, v kateri pozivlje duhovščino, naj se ne udeležuje političnega življenja. V teku osmih dni morajo duhovniki naznaniti, da so izstopili iz vsake politične stranke in vsakega političnega društva.

PROTI DRAGINJI.

Berlin, 26. septembra. Socialno demokratične ženske organizacije so priredile prednoč-njem 27 shodov proti draginji. In vseh shodih je bila sprejeta resolucija z zahtevo, da odpre vlada meje, odpravi carino na živino, meso, žito in krmo in odstrani sistem uvoznih listov, od občin pa zahteva resolucija preskrbo prebivalstva z mesom.

VOJNA NA BALKANU?

Pultava, 26. septembra. Srbski in bolgarski poljedelski delavci, ki so zaposleni v okraju Pultava, so dobili od svojih konzulov poziv, da morajo v teku desetih dni odpotovati v Belgrad, oziroma v Sofijo.

Belgrad, 26. septembra. Čeprav je vlada po listih preklicala vse vesti o preteči vojni, se vendar razburjenje med ljudstvom ni pogoje. Zlasti v gospodarskem življenju se kažejo že vse posledice vojne nevarnosti. Dobava kredita je tako otežkočena, da je mnogo trgovcev prišlo v prav resen položaj. Iz trgovskih krogov je izšel na vlado poziv, naj da »Narodni banki« na razpolago večjo svoto, ki se naj porabi za rešilno akcijo ogroženim trgovcem.

Belgrad, 26. septembra. Srbska vlada je dala »Narodni banki« štiri in pol milijonov dinarjev na razpolago, da se omeji denarna kriza, ki je nastala vsled vojne nevarnosti.

ALBANIJA.

Carigrad, 26. septembra. Izmajl Kemal, ki je spomladl uspešno posredoval pri Malisorih, je imel več ur trajajoče posvetovanje z velikim vezirjem in ministrom za notranje zadeve. Izmajl Kemal je obljubil sodelovanje pri rešitvi albanskega vprašanja, ako mu da vlada za to potrebna, dalekosežna pooblastila. Večina ministrskega sveta je s tem zadovoljna.

Belgrad, 26. septembra. Tukajšnji listi pri-našajo dolga poročila o grozodejstvih, ki so jih uprizorili Albanci nad Srbi in Turki. V Ipeku so srbske trgovine popolnoma oropali. Družine zapuščajo v vsi naglici Turčijo. Starosrbsko vas Strbac s napadli Albanci in jo popolnoma razdejali, prebivalstvo so trpinčili.

ITALIJANSKO-TURŠKA VOJNA.

Vojni stroški.

Rim, 26. septembra. »Popolo romano« pri-obuže statistični izkaz o vojnih stroških. Od septembra 1911 do 5. avgusta 1912 je dobilo vojno ministrstvo 331 milijonov in mornariško ministrstvo 72 milijonov lir, torej znašajo skupni stroški 403 milijonov. Od te svote je 122 milijonov pokritih s prebitkom zadnjih dveh let, ostane nek bodo razdeliti na prihodnjih šest let. Državna blagajna lahko še šest mesecev iz lastnih sredstev plačuje vojne stroške.

Nove akcije.

Berlin, 26. septembra. V prihodnjih dneh bo italijansko brodovje združeno z italijanskimi

četami iz Rhoda začelo novo akcijo, ker mi-rovna pogajanja ne vodijo k nobenemu rezul-tatu.

MIROVNA POGAJANJA.

Carigrad, 26. septembra. V dobro poučenih krogih trdijo, da niso pogajanja popolnoma pre-trgana. Turčija se trudi, da stavi nove pogoje.

Rim, 26. septembra. Pogajanja v Švici na-daljujejo. Turčija ni stavila glede popolne su-verenitete Italije nad Tripolitanijsko še nikakršnih predlogov. Italija tudi ni stavila nobenih pred-logov, ker ne odneha prav nič od svoje popolne suverenitete. »Corriere d'Italia« poroča iz Ouchya, da so dospela važna poročila iz Rima in Carigrada. Po dvadnevem odmoru so vče-raj zjutraj zopet nadaljevali s konferencami.

Berlin, 26. septembra. »Berliner Tageblatt« ima poročilo iz Rima, ki zatrjuje, da je hotel ita-lijski ministrski predsednik Giolitti prekiniti vsa mirovna pogajanja, ker so bila tako brez-uspešna. Minister za zunanje zadeve San Giu-liano ga je po dolgem trudu pregovoril, da ni tega storil. Ali vžlic temu kaže vse, da je ita-lijska vlada izgubila že vse veselje, nadalje-vati s pogajanj.

STAVKA ŽELEZNIČARJEV NA ŠPANSKEM.

Cerbere, 25. septembra. Vodstvo sindikata katalonskih železničarjev je odredilo stavko na vseh progah.

Portbou, 25. septembra. Ob polnoči se je pričela stavka na progi Barcelona-Potbou. Od-redbo za pričetek stavke je pripeljal brzovlak, ki ima zvezo s pariškim brzovlakom. Na vsa-kem kolodvoru bodo strojevodniki v znak soli-darnosti razobesili črno zastavo.

Cerbere, 26. septembra. Iz Barcelone po-ročajo, da stavkajo vsi katalonski železničarji. Promet je ustavljen. Prigodilo se je tudi nekaj slučajev sabotaže. Oblasti so odredile vojaštvo za vzdrževanje delnega prometa.

TAJFUN NA KITAJSKEM.

Šangaj, 25. septembra. Tajfun, ki je divjal v pokrajini Čekiang, je odnesel več vasi in mest. Mrtvih je 30 do 40 tisoč ljudi.

Besede cesarja Jožefa II.

Ob priliki klerikalnega špekakla na Du-naju je izdalo društvo »Freie Schule« več ka-kor poldrug milijon letakov, takozvanih »Jo-sefsblätter«. Na prvi strani ima letak sliko, ki kaže Jezusa, izganjajočega kupce in mešetar-je iz templja. Med besedilom so pa na prvem mestu nekateri izreki cesarja Jožefa II., ki do-volj jasno kažejo, kako je sodil pred dobrimi sto leti avstrijski cesar o Rimu in duhovščini, o tistem Rimu in tisti duhovščini, kateri se da-nes naša vlada priklanja do tal.

»Zdi se mi, da so v Rimu ljudje, ki tako hočejo, da bi vladala še delj časa tema na naši polobli.«

(Papežu Piju VI. v juliju 1784.)

»Pravzaprav ni prepira med menoj in med papežem, ker on nima pravice, da bi izražal svoje mnenje o notranjih odredbah, ki se zde meni v cerkvenih zadevah pravilne in ki jih odrejam vsled svoje vladarske oblasti. Ako torej popež ponuja z nekaterimi pogoji svoje dovoljenje k mojim odredbam glede strpnosti napram nekatoličanom, glede odprave nekaterih samostanov in še glede nekaterih drugih za-dev, tedaj mi je sicer to ljubo, da počašča pa-pež moje odredbe s svojim odobravanjem, ali njegovega dovoljenja prav nič ne potrebujem in nikakor ne morem sprejeti predlaganih po-gojev.«

(Ob priliki papeževga bivanja na Du-naju, v marcu 1782.)

»Kadar bom izvedel svoj načrt, tedaj bodo narodi moje države natančneje spoznali dolžno-sti napram bogu, domovini in soljudem. Še vnuki naš bodo blagoslovljali, da smo jih opro-stili premočnega Rima, da smo zavrnili du-hovščino v meje njenih dolžnosti in da smo izročili njihovo posmrtno življenje Gospodu, nji-hovo pozemsko pa edinole domovini.«

(C. kr. ministru v Rimu, v oktobru 1781.)

»Še preden so bili jezuiti poznani na Nem-škem, je bila vera nauk blaženstva narodom; jezuiti pa so jo preustrojili v spačen nestvor, ponižali so jo za predmet svoje častihlepnosti in služili jim za plašč njihovih načrtov.«

(Julij 1773.)

»Choiseul, poznam te ljudi jezuiti tako do-bro, kakor vsak drug; poznam vse njihove na-črte, ki so jih že izvedli, njihov trud, razširiti temo in vladati Evropo od rtiča Finistera do Severnega morja in jo spraviti v zmedo. Kar nameravate proti jezuitom, temu pritrujem in popolnoma soglašam z Vašim načrtom za od-pravo jezuitov.«

(Choiseulu, vojvodu, peru in držav-nemu tajniku Francoske v januarju 1770.)

»Ne vidim rad, da se ljudje (duhovščina), ki morajo skrbeti za življenje na onem svetu, toliko trudijo, da bi naše pozemsko življenje vodili s svojo modrostjo.«

(December 1780.)

Novice.

* Avstrijski katoliški škof — irendentističen agitator. Socialistična »Volkszeitung« v Ino-mostu piše, da je obiskal papežev delegat na evharističnem shodu na Dunaju, Van Rossum na svojem povratku z Dunaja v Rim Trident samo zato, da je opozoril v imenu avstrijskega cesarja tridentinskega nadškofa Celestino En-driccija, da naj preneha s svojo irendentistično agitacijo.

* Povodenj v Bukovini. Od nedelje je v ne-katerih pokrajinah v Bukovini zopet povodenj, ki sicer ni zavzela tistega obsega kakor pred tremi tedni, ki pa je vendar v prizadetih krajih katastrofalno učinkovala. Suczawa je v noči od

sobote do nedelje tako narasla, da je stopila preko bregov ter opustošila vse sosednje kraje. Most pri Bossanczah in Ludi-Humori je razdeljan. Tudi okrajna cesta v Bossanczah je popolnoma razdeljana. Občine Ruß-Tojeni, Itzkany in Kirnišeni so večidel pod vodo. Iz gorovja poročajo o silnih snežnih zamekih. Sneg je deloma pol metra visok. Strašno je divjala povodenj v Seletinu. Kraj je baje čisto pod vodo. V Seletinu in v Brodinu je odšlo v ponedeljek sto mož infantrijskega polka iz Černovic na pomoč. Obadva kraja sta odtrgana od slehernega prometa. Škoda, ki jo je povzročila povodenj, je ogromna.

*** Deset dni v ledenici zaprt.** O skoraj neverjetnem dogodku poročajo iz Annaberga. Ondi je štirinajstletni šolar Scharfshmidt z dvema tovarišema izvršil več tatvin. Rodbina enega teh fantov je kmalu nato odpotovala iz Annaberga. Scharfshmidt se je pa zbal, da bi mladi Streusel tatvine utegnil priznati. Zato je sklenil, da se znebi nevarne priče. Vlekel ga je v ledenico nekega restavranca ter ga je tamkaj zaprl. Scharfshmidt je svojo žrtev vsak dan obiskaval in mu prinašal vode in kruha. Fantek pa končno ni mogel več vzdržati v ledenici in je v obupu razbil v kleti neko okno, skozi katero se je rešil na prosto. Toda bil je tako oslabiljen, da se je zgrudil na tla in so ga takega potem našli sosedje. Fant je bil deset dni zaprt v ledenici. Več prstov na nogi mu je ozeblo, tako da mu bodo morali najbrž odrezati nogo. Štirinajstletnega Scharfshmidta so nato vtaknili v zapor.

*** Samomor iz skrbi za bolnega otroka.** V Neuköllnu je živel delavec Tanke s svojo ženo in svojim devetletnim sinom v najsrečnejših razmerah. Edina skrb, ki je morila zakonsko dvojico, je bila srčna hiba njunega otroka. Ko se je stanje fantu v zadnjih dneh zelo slušalo in ni zdravnik za njegovo ozdravljenje dal nobenega upanja, se je zakonske dvojice polastila globoka potrtost. Ko je Tanke v četrtek prišel domu, je našel vrata svojega stanovanja zaklenjena in v ključ se mu niso odprla. S temnimi slutnjami prevzet, je vlomil vrata in našel na svojo grozo ženo in sina zastrupljena, bila sta mrtva. Žena je zapustila pismo, v katerem pravi, da ne bi mogla prenesti smrti iskreno ljubljenega sina in da je zato raje vzajemno z njim šla v smrt. Moža so s težko silo zadržali, da bi tudi on šel za svojo ženo in svojim otrokom v smrt.

Trst.

— **Trideset tisoč kron je poneverila.** Blagajničarka tržaške tovarne za testenine, čedno dekle, Antonija Papova je bila precej oboževana od mladih in starih moških. Živela je jako udobno, vozila se je s svojimi tovariši z avtomobilom aa izlete in je posečala najfinejše restavracije. V ponedeljek pa je izginila. Z njo je izginil njen oficijalni ljubimec uradnik Ceschini in še trije mladi gospodje. Iz tovarniške blagajne pa je izginilo čez 30.000 K. Ko so revidirali knjige, so našli vse polno nerednosti. Blagajničarka je skozi 9 mesecev, odkar je bila pri tovarni nastavljena, cradla, in mladi kavalirji ji niso dvorili zastoni. Koliko znaša skupno defraudirana in ukradena vsota, še ni znano, kakor tudi še ne vedo, kam je elegantna družba pobegnila.

— **Smrt neznanca.** V soboto zjutraj okrog trideset na štiri je našel stražnik v ulici Solitario pred hišo št. 13 na tleh ležečega moškega, starega okrog 35 do 40 let, ki ni več kazal nikakega znaka življenja. Zdravnik je konstatiral, da ima razbito glavo in ga je dal nemudoma prepeljati v bolnišnico; toda voz ni niti dospel do bolnišnice, ko je ranjenec že izdihnil. Umrli je najbrže v pijanosti padel vznak in si razbil glavo.

— **Samomor.** V ponedeljek popoldne so našli na cesti za pokopališčem mrtvo moško truplo. Zdravniki so ugotovili, da je nastopila smrt vsled zastrupljenja z octovo kislino. Samomoričec je Anton Zabrič, uslužbenec trgovinske zbornice, stanujoč v ulici della Scorzera št. 16.

Strokovno gibanje v letu 1911. na Avstrijskem.

Pretečeno leto je bilo stavkovno gibanje med avstrijskim delavstvom mnogo živahnijejšo nego leta 1910. Neznosna draginja je silila delavstvo, da je zahtevalo višje mezde, katerih seveda podjetniki ne dovolijo prostovoljno, ampak jih mora delavstvo prisiliti k temu s svojim solidarnim nastopom. Leta 1911 je bilo na Avstrijskem 706 stavk (leta 1910 pa 657), katerih se je udeležilo 193.390 (leta 1910: 108.464) delavcev iz 3507 (2888) obratov.

Po posameznih avstrijskih deželah se razvrsti število stavk in stavkujočih sledeče:

	Stavke	Stavkujoči
Češko	251	52.435
Nižje Avstrijsko	189	32.558
Italija	50	8.381
Moravsko	58	6.683
Šlezija	35	7.466
Primorsko	21	5.424
Štajersko in Predalberško	17	2.918
Štajersko	32	1.796
Bukovina	13	1.255
Zgornje Avstrijsko	11	1.099
Dalmacija	8	880
Črnijsko	10	607
Šalcburško	5	293
Koroško	6	233

Največje število stavk je bilo v stavbinski obrti, namreč 121 s 14.639 stavkujočimi. V tekstilni industriji pa je bilo najvišje število stavkujočih delavcev, namreč 37.126. Rudarji so imeli 72 stavk, ki se jih je udeležilo 20.001 delavcev. V 160 slučajih so stavkali vsi zaposleni delavci; na te popolne stavke pride 22.857 ali nekaj nad 18 procentov vseh stavkujočih. Povprečno je trajala vsaka stavka po 15 dni; najdaljša stavka je trajala 234 dni, in sicer je bila ta stavka v političnem okraju Lilienfeld, kjer je stavkalo 120 delavcev, ki izdelujejo ključavničarsko orodje. Pri štirih stavbinskih podjetjih v Moravski-Budvici je stavkalo 59 delavcev 207 dni. To so bile najdaljše stavke v pretečenem letu.

422 stavk je povzročila zahteva po višjih mezdah; pri 113 stavkah so zahtevali delavci skrajšanje delovnega časa; 93 stavk je povzročil odpust delavcev ali pa delavskih zaupnikov.

Uspehi pri stavkah z meznim gibanjem so bili sledeči: v 101 slučaju so dosegli delavci popoln uspeh, v 299 slučajih le delen uspeh in 117 stavk je poteklo brezuspešno. Uspehi pri stavkah za skrajšanje delovnega časa so bili sledeči: v 72 slučajih so dosegli delavci popoln uspeh, v 98 le delen in 68 stavk je bilo brezuspešnih. Stavke, v katerih je zahtevalo delavstvo priznanje organizacije, ali ki so jih započeli vsled odpusta delavcev ali zaupnikov, so potekle takole: 86 popolnih uspehov, 62 delnih uspehov in 129 brezuspešnih stavk.

Rezultati vseh stavk so sledeči: najmanj 7000 stavkujočih je doseglo popoln uspeh, 97.066 stavkujočih se je moralo zadovoljiti z delnim uspehom in 17.935 delavcev ni doseglo nikakršnega uspeha. Od stavkujočih delavcev je 115.622 delavcev po stavki zopet pričelo delati, 2733 je bilo odpuščenih in 3646 delavcev je prostovoljno zapustilo obrate. Število delovnih dni, izgubljenih vsled stavk, znaša 1 milijon in tri četrtine. V tem času so izgubili stavkujoči na mezdah približno 5 in pol milijonov kron.

Vsled stavk je bilo v pretečenem letu 134 aretacij, 62 stavkujočih je bilo zaprtih, 1 je bil odpuščen po odgonu, 1 izgnan, 50 stavkujočih je bilo obsojenih pri policiji in 146 pri sodni. V zmislu § 85 obrtnega reda je bilo 79 stavkujočih obsojenih, ker so prelomili pogodbo.

Pred in med stavkami je bilo vsega skupaj 939 shodov, od teh je bilo 13 razpuščenih in 6 je bilo prepovedanih.

Leta 1911 je bilo 22 izporov v 408 obratih, kjer je bilo zaposlenih 13.566 delavcev, izprtih pa 6375. 2 izpora sta se končala ugodno za delavstvo, 3 izpori so prinesli delavcem kolektivne delovne pogodbe.

Odgovorni urednik Fran Bartl.

Izdaja in zalaga založba »Zarje«.

Tiska »Ljubljanska Tiskarna« v Ljubljani.

Aviso! Aviso!
Italijanska kuhinja
v gostilni pri Maliču
Morske ribe. — Dobro istrijsko vino.

Danes v četrtek, koncert na gosli s spremljevanjem klavirja s sodelovanjem g. prof. Jakoba viteza Taboga.
Začetek ob 8. uri. — Vstopnina 40 vin.

Najnovejše! Najnovejše!
Maksim Gorkij

„Mati“.
Cena K 4.—.

To pohvalno delo slavnega ruskega pisatelja je izšlo te dni. Dobiva se po vseh knjigarnah, kakor tudi v založbi »Zarje« v Ljubljani, ki je knjigo založila in izdala.

M. Zor, Ljubljana, Sv. Petra c. 38.
oblastveno kooesloniran pokončevalec podgan, miši in mrčes.

Priznalno pismo:

Podpisani potrdim, da je gospod Miroslav Zor izvršil v moji hiši št. 37 in pripadajočem gospodarskem poslopu pokončanje miši in podgan, in sicer potom nastavljenja strupenih pastilj. — Tekom osmih dni in še preje ni bilo čutiti nobene živali več. Z uspehom sem zelo zadovoljen ter priporočam gosp. M. Zora v navedeni lastnosti.

Glince, 20. dec. 1911.

Josip Tribuč.

Društvo tiskarjev na Kranjskem naznanja, da je njega član tovariš

Karol Pavlinič
stereotiper

danes ob 3/4 na 3. uro po noči mirno zaspal v Gospodu.

Pogreb se vrši v četrtek, dne 26. septembra, ob pol 5. popoldne iz hiše žalosti, Vrhovčeva ulica št. 3, na pokopališče k Sv. Križu.

Blag mu spomin!

Ljubljana, 25. sept. 1912.

Bioglobin

zdravniško priporočeno

dijetično sredstvo.

Kri tvoreča pijača izvrstnega okusa.

Odlično jačilno in krepično sredstvo za mlade in stare.

V steklenicah po 3 K 50 vin. in 2 K v vsaki lekarni.

Naročajte se na Zarjo!

Ob pričetku šol

priporoča trdka

Gričar & Mejač

LJUBLJANA, Prešernova ulica št. 9

svojo bogato zalogo vsakovrstnih izgotovljenih oblek za dečke in deklice.

Produktivna zadruga ljubljanskih mizarjev v Ljubljani

R. Z. Z. O. Z.

se priporoča cenjenemu občinstvu pri nabavi vsakovrstnega pohištva, ki ga izdeluje v lastni, najmoderneje opremljeni tovarni na Glincah pri Ljubljani.

Priporoča se tudi za vsa druga v mizarstvo stroko spadajoča dela.

Delo je vedno solidno, točno in prav poceni.

Proračune se določijo na zahtevo brezplačno v najkrajšem času.

„Zarja“ se prodaja v Ljubljani po 8 vin.

v naslednjih tobakarnah:

Južni kolodvor, na peronu.
Pirnat, Kolodvorska cesta.
Zupančič, Kolodvorska cesta.
Blaž, Dunajska cesta.
Sterkovič, Dunajska cesta.
Fuchs, Marije Terezije cesta.
Tivoli, na žel. prel. pri Nar. domu
Šubič, Miklošičeva cesta.
Šenk, Resljeva cesta.
Kanc, Sv. Petra cesta.
Treo, „
Kušar, „
Podboj, „
Bizjak, Bahoričeva ulica.
Remžgar, Zelena jama.
Svetek, Zaloška cesta.
Sešark, Selenburgova ulica.
Suhadolc Anton, Zelena jama 50.

Dolenec, Prešernova ulica
Pichler, Kongresni trg.
Ušeničnik, dovska ulica.
Wisiak, Gospodarska ulica.
Kleinstejn, Jurčičev trg.
Stiene, Valvazorjev trg.
Košir, Hilsnerjeva ulica.
Sušnik, Rimska cesta.
Klanšek, Tržaška cesta.
Elsner, Kopitarjeva ulica.
Blaznik, Stari trg.
Kustrin, Breg.
Sever, Krakovski nasip.
Državni kolodvor.
Križaj in Kotnik, Šiška
Likar, Glince.
Jezeršek, Zaloška cesta.

„SLAVIJA“

VZAJEMNO ZAVAROVALNA BANKA V PRAGI,

ki je največji slovenski zavarovalni zavod v Avstriji, se najpogosteje priporoča ter vabi p. n. slovensko občinstvo, da sklepa zavarovalne pogodbe, posebno za življenje in proti požaru le pri njej. — BANKA „SLAVIJA“ ima posebno ugodne pogoje in prikladne načine za zavarovanje življenja. Njeni tarifi z preskrbljenostjo za starost, za slučaj smrti roditeljev, za doto otrokom, so najcenejši. Ona razdeljuje ves čisti dobiček svojim članom. Življenske police banke „Slavije“ so neizpodbitne in nezapadle. Omočno podpira banka „Slavija“ narodna društva in organizacije, prispeva k narodnim dobrotinim namenom in stremi za izboljšanjem in osamosvojitvijo nezadepnega gospodarstva. Ogromni rezervni fond K 54 milijonov jamčijo za popolno varnost. Čistega dobička je do sedaj izplačala svojim članom življenskega oddelka K 2.495.719. Kapitalij in škod pa je do sedaj izplačala K 109.356.861. — Vsa pojasnila daje ter cenike in razkazila razpošilja drage volje in poštne prosto.

GENERALNI ZASTOP „SLAVIJE“ VZAJEMNO ZAVAROVALNE BANKE V LJUBLJANI.